

Մասիսի անունն, նոյայ տասարանի,  
Արարատ դաշտի, սուրբ Էջմիածնի,  
Մեր խոր վիրապի, սուրբ Գեղարդ, Մուղնի,  
Զ'մոռանան մինչ ի օրն դատաստանի:

Աչքըս կուրանար, շինքս կտորուէր,  
Խոնդ՝ չայաստան, քեզ էսպէս չըտեսնէր.  
Թէ մեռած էի, ինձ երանի էր,  
Քան թէ կենդանի՝ աչքըս քաց տեսնէր:»

Այս բոլորից կարող ենք այն եղբակացու-  
թիւնն հանել, որ գաղթող ժողովուրդը, մա-  
սամբ, մեծ տառապանքներ, նեղութիւններ եւ  
վնասներ կրեց գաղթականութեան ընթացքում,  
բայց Զուղայեցիները, համեմատաբար, քիչ  
վնասներ կրեցին եւ քիչ հարստահարութիւն-  
ների ենթարկուեցին: <sup>1</sup>

Մեզ հարկաւոր է այժմ բացատրել այն  
պատճառները, որոնք առաջ բերին 1605ի մեծ  
գաղթականութիւնը, ինչպէս եւ նկարագրել  
Շահաբբաս Ա.ին, որ հանդիսանում է մի խոշոր  
պատմական անձնաւորութիւն: Երկու խնդիր-  
ներն եւս բարդ են, որովհետեւ պատմագիր-  
ների կարծիքները նրանց մասին շատ հակասա-  
կան են:

Արեւելքում, մահմետական ազգերի մէջ  
երկու թագաւորներ այնքան հերոսացած են, որ

1 Հայերի այս մեծ գաղթականութիւնն եւ նրա  
ազէտները նկարագրել է մի ականատես վրայ՝ Օգոստի-  
նեան կարգի կրօնաւոր Անտոն եպիսկոպոս Գուվէա եղբայրը  
(frère Anthoine de Gouvea) որ այդ ժամանակ Սպանիայի  
Փիլիպպոս Բ. թագաւորի կողմից ուղարկուել էր դեսպան  
Շահաբբասի մօտ: Գուվէայի գիրքը տպուած է Բուէնոս  
1646ին: